

”ELS ESTANCS DE TABAC: EL CANVI DE TITULARS A LA POSGUERRA”

Una recerca sobre les causes i conseqüències dels canvis de la titularitat d’unes concessions públiques: els estancs.

Autor: Manuel Laorden Mas

Consultor: Jordi Colobrans Delgado

Tutora: Maria Adela Fargas Peñarrocha

Avaluador Extern: Monique Alonso

Data Presentació: Juny 2005

© Manuel Laorden Mas

Reservats tots els drets. Està prohibida la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment, compresos la impressió, la reprografia, el microfilm, el tractament informàtic o qualsevol altre sistema, així com la distribució d'exemplars mitjançant lloguer i préstec, sense l'autorització escrita de l'autor o dels límits que autoritzi la Llei de Propietat Intel·lectual.

Sumari

1. Introducció. El perquè del present treball
2. Tema principal: La reciprocitat política: El període de la Postguerra i la xarxa d'estancs
 - a. La societat del desconcert i la sospita, 1939.
 - b. Favors deguts i favors pagats. Com pagava el règim l'afecció i la desafecció.
 - i. Com va actuar el règim dins un nou marc legal general
 - ii. Com va actuar el règim dins un nou marc legal als estancs
 - c. La redistribució de les poblacions com a eina de control i pressió demogràfica i política
3. Conclusions
4. Notes
5. Bibliografia

Annexes

ANNEX 1. Estudi de Cas:

- ❖ Recollida de dades estancs

ANNEX 2. Model de carta de la Dirección de Depuración

ANNEX 3. Model de Fitxa d'estanc

1. Introducció. El perquè del present treball

Per una d'aquestes estranyes i subtils conjuntures, als darrers anys s'ha viscut un interès col·lectiu per tornar a mirar enrere al passat i, per què no dir-ho, ajustar comptes morals amb la Guerra Civil i el franquisme. Un interès per establir fets i culpes, no tan personalitzades en persones sinó en ideologies o bàndols. Fosses comunes, nens perduts del franquisme, presons de Franco, censura, postguerra, tot està sent posat sobre la taula, trencant el pacte d'oblit que van suposar els primers anys de la transició democràtica. L'historiador britànic Paul Preston diu, referint-se a la Guerra Civil Espanyola, que "La recuperación de la memoria es un acto de responsabilidad. No solamente para quienes directamente sufrieron cárcel y persecución, y para aquellos que en modos e intensidades distintas se opusieron a la dictadura, sino también y sobre todo, para una generación joven que desea y necesita saber lo que les ha sido ocultado." [1]

Dins aquest context, l'objecte d'estudi i de la present recerca està localitzat al conjunt d'estancs de la província de Barcelona que varen canviar de titular un cop acabada la Guerra Civil Espanyola. Dins el període històric de la postguerra, aquest fet es va produir bàsicament entre el 1939 i el 1940, quan tots els propietaris varen passar un tall i varen ser reassignades les titularitats a aquells estancs que van quedar vacants per diferents motius. L'àmbit geogràfic contempla totes les poblacions de la província de Barcelona que, pels volts de 1939, i un cop acabada la Guerra Civil, tenien una o més d'una concessions administratives per vendre tabac i efectes timbrats, i que, malgrat ésser conegudes popularment com estancs, mai no han deixat de tenir ni han perdut tampoc el seu nom administratiu, això és, Expendedurías de tabaco y timbre.

La xifra d'estancs analitzats supera amb escreix els 400, el que ens dóna una mostra prou significativa, doncs abasta el 50% aproximadament del cens d'estancs de la província de Barcelona a l'any 1939. Sense cap ànim d'avançar aconeteixements, tots aquests estancs varen passar per una qüestió d'afinitat al règim, al igual que els milers d'empleats funcionaris de la Compañía Arrendataria de Tabacos, precursora de la que després es va conèixer com Tabacalera Española, més tard només com Tabacalera i actualment està fraccionada en dues companyies, Altadis i Logista. Dins aquesta qüestió d'afinitat, coneguda al seu moment com de depuració, observarem a les fonts epigràfiques que va repercutir tant als llocs de treball, com als sous, fins arribar a les execucions.

A més de la comunitat científica, bàsicament historiadors i sociòlegs, el treball té un destinatari afegit, que és la comunitat de treballadors relacionats amb el tabac arreu l'estat d'avui dia, unes 15.000 famílies d'estanquers i estanqueres, i uns 20.000 treballadors[2] des de les plantacions fins a la distribució final, i també pot ser interessant per aquells descendents dels que van ser espoliats o assassinats durant aquest període. Per últim, entenc que ha de ser d'interès general, lluny de l'interès científic, no oblidar que aquestes coses realment varen ocórrer, sense generalitzar, amb noms i cognoms, amb famílies trencades, por i misèria.

El material base són unes fitxes, escrites a "plumilla", les quals recullen les incidències ocorregudes als estancs des de mitjans del segle XIX fins els anys 80, quan es varen informatitzar les dades d'aquestes fitxes i es varen deixar de fer servir. Són fitxes que els empleats de la Compañía Arrendataria de Tabacos i posteriorment els de Tabacalera van anar omplint, en qualitat extraordinària de delegats pel govern espanyol al monopoli de tabacs, és a dir, als estancs. Tant o més il·lustratives són les cartes rebudes a la Representación Provincial de Barcelona de la Compañía Arrendataria de Tabacos entre el 1939 i el 1942. Lamentablement, no es conserven les cartes emeses en aquest període, ni les rebudes o emeses durant o abans de la guerra, que van ser cremades en algun cas o enviades a la Direcció de la companyia a Burgos al 1939, o a Madrid a partir de 1940. Evidentment, de l'observació de les fitxes i de les cartes han sortit dades que es poden processar empíricament, però, del que es tracta és de demostrar com l'entorn social i polític creat després de la Guerra Civil va condicionar la vida, els mitjans de guanyar-se la vida, la reputació, i la dignitat fins i tot dels homes i dones pertanyents al bàndol perdedor. Es tracta llavors, de lligar els resultats de l'estudi amb les fonts històriques consultades, i reafirmar, encara més, algunes de les terribles dades, de les quals hem llegit o hem viscut. L'anàlisi primària ha estat estadística, però aquest només ha estat un motor per engegar la recerca, doncs l'anàlisi principal és aquell que s'extreu dels continguts de les fitxes individuals dels estancs i de les cartes de la direcció. Evidentment, l'enfocament de la recerca, en funció de la seva utilitat, és per tant sociològic i historiogràfic, però, també poden tenir cert interès altres enfocaments com l'etnogràfic, el geogràfic o el legal.

La pregunta principal que ha mogut aquesta recerca queda plantejada ja en el subtítol: Per què va canviar la titularitat dels estancs? A partir d'aquí han sortit altres qüestions, com ara:

- ❖ La proporcionalitat. Quants estancs varen canviar i quants no, per saber si el canvi va ser significatiu
- ❖ Determinació dels factors oficials. Quines són les versions oficials, per fer una tipologia dels motius, comparar-los i veure quina proporció guarden entre ells
- ❖ Determinació dels factors socials i polítics. Quins són i en quina mesura
- ❖ Quan comença i quan acaba el procés de canvi, per establir un model i dividir el procés en etapes operatives que es puguin contrastar i diferenciar entre elles

- ❖ Quina és la zona de la província de Barcelona més afectada, si és que n'hi ha alguna especialment, amb la possibilitat de desenvolupar en un altre moment la relació entre aquesta àrea i l'activitat política o bèl·lica d'aquelles poblacions.
- ❖ Quins cognoms pel seu origen eren els més freqüents i quins són després del canvi, per saber si hi ha una continuïtat o una ruptura.
- ❖ Quin era el marc legal dels estancs al 1939, en comparació al de 1932 instaurat per la república, per justificar el canvi d'estratègia del govern central i adaptar la legalitat a la voluntat política.

Feta aquesta declaració d'intencions, tinc el plaer de presentar-vos el present projecte de recerca, **ELS ESTANCS DE TABAC: EL CANVI DE TITULARS A LA POSGUERRA, una recerca sobre les causes i conseqüències dels canvis de la titularitat d'unes concessions públiques: els estancs.**

2. Tema principal: La reciprocitat política: El període de la Postguerra i la xarxa d'estancs

a. La societat del desconcert i la sospita, 1939. –

La postguerra es caracteritza per les penalitats generades per l'autarquia i l'intervencionisme de la política del règim: racionament i mercat negre, restriccions energètiques[3] i estancament industrial [4]. S'intenta dislocar el teixit econòmic de Catalunya i les empreses catalanes són discriminades en la distribució de matèries primeres i abastament energètic. Es trava la creació d'empreses i les actives han de fixar seu social a Madrid. El 1940 es tanca el Mercat Lliure de Valors. Els bancs catalans són engolits per la banca espanyola que influeix en els centres de decisió de l'economia catalana.

Encara no acabada la guerra, el general Franco tornà a abolir la Generalitat (1938), igual que ho havia fet Felip V (1716). La desfeta del 1939 dugué el Govern català i els membres del Parlament i milers de ciutadans a l'exili. El President de Catalunya, Lluís Companys, a petició de les autoritats franquistes de Madrid, fou detingut l'agost de 1940 a la població francesa de La Baule per tres agents de la policia militar alemanya i lliurat al Govern de Franco. Jutjat al castell de Montjuïc de Barcelona per un tribunal militar i condemnat a mort, fou executat el 15 d'octubre de 1940.

El règim imposat pels vencedors necessitava de la depuració de qualsevol reminiscència del règim democràtic derrocat. Ràpidament, i d'una manera perfectament orquestrada des dels diferents ministeris, es varen anar creant patronats i altres organismes, els quals dirigien la vida pública i privada dels ciutadans, i efectuaven la depuració en cas de ser necessari. No cal dir els abusos que es van produir a l'hora d'avaluar les conductes morals, polítiques i personals de cadascun dels ciutadans, ja fossin vençuts o vencedors no militars. Entre d'altres, el nou règim creà, al bàndol nacional, al 1939 el Instituto Nacional de la Vivienda (I.N.V.) amb la missió de fomentar la construcció d'habitatges i assegurar el seu aprofitament, el Auxilio de Invierno que després esdevindrà el Auxilio Social (1937), vinculat a l'estructura estatal a través de la Delegación Nacional de la Falange Española i de las JONS, i finalment desembocà en el Instituto Nacional de Asistencia Social (INAS). Paral·lelament, abans d'acabar la guerra, el Ministerio de Gobernación regulà les subvencions del Fondo Benéfico Social per a finançar les diferents modalitats de beneficència. La protecció de la dona va recaure al Patronato de Protección a la Mujer, la reeducació de minusvàlids també va merèixer un patronat. Per no allargar-ho més, la llei de 24 de novembre de 1939 creava el CSIC. I per tal de cobrir les vacants que la guerra havien causat entre els estanquers, es va crear per la llei de 22 de juliol de 1939 el "Patronato para la adjudicación de administraciones de loterías, expendedurías de tabaco y aparatos surtidores de gasolina".

Abans d'entrar dins les fonts epistolars de la Compañía Arrendataria del Tabaco, donem un cop d'ull al recull de cartes que va agrupar l'Ajuntament de Gelida sobre aquest tema, les quals ens donaran la certesa, al comparar-les amb les emeses per la direcció d'aquesta companyia, que la terminologia emprada va ser quelcom molt estudiat pel règim dels vencedors.

El primer dia d'abril, acabava la guerra i en algun despatx de Burgos es rebia una carta signada a Gelida on es comunicava que "la Comisión Gestora acordó hacer constar en acta el inmenso júbilo que siente por la total liberación de la España nacional, felicitando de una manera intensa a V.E. por su gran pericia en el talento demostrado a fin de exterminar las ideas rojo-soviéticas en nuestra querida Nación, dando por todo ello muchas gracias a Dios". Una de les tasques d'aquell Ajuntament provisional fou l'elaboració d'informes, sovint requerits per l'autoritat militar, on s'intentava definir la ideologia i els antecedents polítics d'algun ciutadà. Novament, trobarem concordàncies terminològiques i de modus operandi amb les cartes de la Compañía Arrendataria de Tabacos. Mirem aquest dos exemples de l'Ajuntament de Gelida; el primer, diu: "Con anterioridad al 18 de julio de 1936, no pertenecía a ningún Partido político ni estaba sindicado. Fué movilizado forzoso por el Ejército Rojo, al ser llamada su quinta, y para poder trabajar, estaba sindicado a la C.N.T. Pertenecía a la Federación de Juventudes Cristianas de esta localidad, siendo de derechas y socio del Centro Moral de San Luís Gonzaga. Se le considera afecto al Glorioso Movimiento Nacional". I el segon, diu: "Ha observado siempre buena conducta, pertenecía a Izquierda Republicana, fué movilizado forzoso a las filas rojas". Mentrestant, la carta de 9 de setembre de 1939, que la direcció del departament de Asesoría y Depuración de la Compañía Arrendataria de Tabacos va dirigir a tots els representants provincials, deia així: "El Consejo de administración de esta Compañía, en su sesión del 14, ha adoptado el acuerdo de que con objeto de cumplimentar las disposiciones vigentes sobre depuración de funcionarios y satisfacer cumplidamente el espíritu de las mismas, esta compañía hace responsables a los Jefes de Fábricas y Representantes Provinciales de esta Compañía, tanto Directos como Garantizados, de que todo el personal que trabaje a sus órdenes, ya sea de carácter técnico o administrativo, como personal obrero, administradores subalternos y expendedores, es adicto al régimen Nacional, y que no son personas que puedan tacharse de hostiles al Glorioso Movimiento Liberador. [...] extremando su diligencia a fin de que no pueda caber duda de que todo el personal al servicio de esta compañía es enteramente afecto al Glorioso Movimiento Nacional." D'aquest paràgraf caben destacar dos aspectes. D'un costat, la terminologia és comú a estaments polítics i empresarials. No hi ha disparitat, és un pensament únic i lineal. D'altra banda, la carta fa referència a les disposicions vigents, és a dir, tot queda suportat per la legalitat; més que l'imperi de la llei, és la llei al servei de l'imperi. Com a exemple més evident, cal recordar La Ley de Vagos i Maleantes que possibilitava l'ingrés al manicomi de tot aquell que fos detingut per la policia, encara que no se li pogués imputar cap delict, si tenia la condició de sospitós. Resulta evident que arreu es va emprar la mateixa terminologia. Per no estendre'm massa, citaré únicament un ple de

l'Ajuntament d'Anglès, sota comandament de l'Alcalde José Vidal: "La Comisión gestora para perpetuar el recuerdo del acto del entierro de personas vilmente asesinadas por las hordas rojas quiere hacer constar en acta el sentimiento y el profundo dolor no solo de esta comisión sino que también de todo el pueblo de Anglés, patentizado de una manera solemne en el acto de los funerales y del sepelio que se celebraron el día 29 de abril del último en sufragio de sus almas. En todos los friadosos actos celebrados y cuyos nombres se relacionan en esta acta para que las actuales y futuras generaciones recuerden y honren la memoria de los que murieron por el honor de nuestra santa causa y cuya sangre derramada juntamente con la de nuestros valientes soldados ha hecho fructificar la victoria de nuestro glorioso movimiento nacional. ¡Presente! por cada uno de los expresados mártires como homenaje y recuerdo de su gloriosa muerte algunas personas fueron asesinadas por los marxistas y otras murieron víctimas de la revolución."

El món cultural, fins i tot el privat, no se'n va escapar de la terminologia unificada. La Vanguardia Española del 30 d'abril del 1939 ens informa de la inauguració solemne de la primera temporada del Liceu sota el règim franquista, feta el dissabte 29 d'abril amb una representació extraordinària de La Bohème, de Puccini, en una funció benèfica "como homenaje al Ejército y a beneficio de Auxilio Social y el Hospital Clínico de Barcelona". El preu de les entrades més cares era de 500 pessetes, l'equivalent a tres mesos de salari d'un obrer. Com a protagonista femenina es va contractar a Mercè Capsir, que havia estat a Itàlia durant els anys de guerra, i que va esdevenir l'estrella indiscutible del Liceu de la immediata postguerra, participant en diverses representacions ja l'any 1939. Al finalitzar la representació, com ja era habitual a tots els espectacles, "la orquesta ejecutó el "Oriamendi", el "Cara al Sol" y el "Himno Nacional", escuchados por el público, como es de rigor, puesto en pie y con el brazo en alto". De fet, Mercè Capsir va rebre, el 5 de gener de 1940, la medalla d'or de la ciutat de Barcelona, "por sus méritos artísticos, y por sus reiteradas pruebas de acendrado españolismo".

Les fórmules per certificar la idoneïtat política eren diverses: "es persona de buena conducta tanto en lo moral como en lo político", "adicto al régimen de toda la vida", "persona bien conocida de derechas e inconfundiblemente afecto a nuestro Régimen", entre d'altres. En un cas particular és una entitat gelidense la que sol·licita informes. El febrer de 1939, la direcció de La Gelidense informava a l'alcalde que "han sido declarados cesantes todos aquellos empleados con posterioridad al 18 de Julio, y admitidos al trabajo todos los demás, [...] a resultas de la depuración correspondiente". Aquesta és la mateixa depuració que van patir els treballadors dels estancs, titulars d'una concessió administrativa de l'Estat, i els treballadors de la Compañía Arrendataria de Tabacos, quins, uns i altres, pels volts de 1939, eren considerats a efectes laborals, funcionaris depenents de la mateixa administració. Així, a les fitxes individuals dels estancs, es va optar, quan l'estanquer o estanquera passaven aquesta certificació d'idoneïtat, per la terminologia "admitido sin sanción", la qual sembla reservar-se

possibles futures investigacions i a més, no revelava cap aspecte del passat dels teòricament adeptes al règim. Però aquesta diguem-ne, asèpsia demostrada pels adeptes, es torna en agressivitat pels desafectes. “Elevado a expediente las informaciones” i “piden información militar referente a su hijo” o “desaparecido” són alguns dels motius que podem llegir. “Anula el nombramiento rojo” figura a la fitxa de l'estanc 14 de Barcelona, al carrer del Carme. No deixa de ser curiós, però que aquest nombrament “rojo” s’havia produït al 31 d’agost de 1909, 23 anys abans de la república...Encara que també es troben diverses fitxes amb un simple “cesante”, el qual comparat amb “asesinado por los rojos” de l'estanc número 10 de Barcelona o el “por fallecimiento asesinado” de l'estanc de Sant Pere de Torelló, es queda en un no res.

I fins i tot la sospita sense proves era penada, també als estancs. Observem aquests dos exemples. Al primer, la Compañía Arrendataria de Tabacos imposa una sanció de 500 pessetes, al 29 de setembre de 1939, a l'estanquera número 25 de Barcelona, al carrer Comerç, 42, just un mes abans de ser “admitida sin sanción”: “Se le impuso la multa de 500 pesetas por falta cometida, apercibiéndola para mayor sanción en caso de reincidencia, y que se haga público el correctivo en el tablón de anuncios. En expediente de comiso número 111 de 1939 no resulta probado que esta expendedora vendiera tabaco al por mayor; pero habiendo motivos racionales para creer que lo hace así, se le amonesta y apercibe por si se repitira el hecho”. Evidentment, el nou règim no es deixava intimidar per coses tan variables i manipulades com els fets incriminatoris, i basava en motius racionals la seva sanció, que, atès els salaris de l'època al sector, podria haver suposat un 20% dels seus ingressos anuals. Fa esgarripança pensar en la frase “motivos racionales”. En aquest cas, el fet va ser més greu ja que tres anys i mig després, se li va imposar una altra sanció per no respectar el racionament, i al ser reincident la multa va arribar a les 4.500 pessetes... El segon exemple prové de la direcció de la Compañía Arrendataria de Tabacos; la direcció de Personal escrivia així al representant de la companyia a Barcelona, el 28 de desembre de 1939: “El Consejo [...] ha acordado una gratificación extraordinaria a todos los empleados de la compañía [...] Por lo que hace a los funcionarios sujetos a expediente formal de depuración y que solo cobren, por tanto, el 50% de su sueldo, percibirán la mitad de la gratificación.” És a dir, a mateix treball, diferent salari, fins que un dia algú resolgués si era afecte o desafecte al règim...

El que sembla desprendre's de la lectura de les fitxes i de l'examen de les cartes de la direcció, és que aquest procés va ser extremadament ràpid, i probablement es van prendre decisions sense possibilitat de ser recorregudes i, per tant, allargar el procés en qüestió. Així, dins les més de 200 cartes rebudes l'any 1939 a la Representació Provincial de Tabacalera, 12 fan referència a la depuració que s'estava duent a terme. Però, i coincidint amb el canvi d'any, ja no trobarem cap més carta des del 1940 fins al 1942 que faci esment a aquests processos de recerca i localització dels funcionaris desafectes, i fins i tot el departament d'Asesoría y Depuración passarà a ser només Asesoría. Fins i tot els seus objectius des de 1940 seran combatre el contraban i administrar correctament les cartilles de racionament i de fumador. Pel

que fa l'anàlisi dels estancs, aquest s'executa entre febrer i desembre de 1940, i no se'n torna a revisar. L'excepció la trobem a l'estanc de Sant Julià de Vilatorrada, on l'agost de 1943 es demana "ampliar informació por figurar informes contradictorios" a un expedient incoat el 8 de maig de 1940. Finalment, se li declara "cesante" el 15 de desembre de 1944.

b. Favors deguts i favors pagats. Com pagava el règim l'afecció i la desafecció. –

i. Com va actuar el règim dins un nou marc legal general

Mentre uns foren les vídues i fills dels "Gloriosos Caídos por Dios y por España", amb pensions, beques, llocs de treball, reserva de vacants com a funcionaris, militars o a monopolis estatals com el que ens ocupa als estancs o bé d'altres com ara CAMPSA o Loterías, amb solemnes funerals, làpides a la façana de la parròquia, condecoracions, i d'altres llocs per assegurar-se l'avenir, a l'altra bàndol, van ser els "hijos de rojo fusilado". Durant els primers anys d'aquelles quatre dècades, la condició de les famílies dels afusellats de Franco i dels desafectes van ser degradades de totes les formes possibles: forçades a cantar el Cara al Sol, tallant-li el cabell al zero, fent-los beure oli de ricí, fent-los saludar braç enlaire per a menjar de l'auxili social, portar flors amagades als difunts, si és que coneixien el lloc de la sepultura, no poder oferir funerals als morts en execució, anar al Frente de Juventudes o a la Sección Femenina, per a poder tenir el permís de treball... Aquesta obligació d'escoltar l'himne nacional braç enlaire s'estenia a tots els espectacles, teatre, cine, toros, esports... Aquesta obligació havia estat establerta en el costat franquista ja l'any 1937. Com recordava el cap dels Servicios de Ocupación, Eliseo Álvarez Arenas, "al tocarse los Himnos Nacionales, el público, si está sentado, se pondrá en pié y permanecerá con el brazo en alto y la mano abierta y extendida, formando con la vertical del cuerpo un ángulo de 45º hasta que termine la interpretación". I recordava que calia que tothom ho fes "con entusiasmo, sin la más ligera tibieza, como corresponde al que siente el noble ideal de una Patria, grande, una y libre, que es la España que con tan enorme heroísmo se está forjando".[5]

Com va ocórrer als règims dictatorials més o menys coetanis, el Govern Civil va ser la institució usada per l'Estat franquista per a instaurar el règim en l'àmbit provincial. No va haver-hi, al principi, governador civil ni capitania general, sinó un cap dels Serveis d'Ocupació que va exercir fins que l'1 de juliol van desaparèixer per deixar pas a govern civil. Wenceslao González Oliveros, va arribar a Barcelona el dia 9 i l'endemà va prendre possessió del càrrec. El dia 23 feia saber que "organizado el Gobierno Civil de esta provincia de Barcelona, ha desaparecido la secretaría política del General Jefe de los Servicios de Ocupación que venía supliendo sus funciones"[6]. Diversos cossos policials van actuar de manera dispersa, tot i que en teoria

estaven supeditats a la Jefatura Superior al front de la qual hi havia el marquès de Rebalso. Per a portar a termini la seva labor, el Govern Civil emprà diversos instruments. El primer fou la utilització de la informació que li proporcionaren tots els organismes i institucions provincials sobre tot allò rellevant que ocorregué a la província. El segon mitjà del que se serví van ser les Forces d'Ordre Públic. Hem de fer esment que la direcció de l'ordre públic va estar en mans del Govern Civil, excepte als primers mesos de postguerra. El tercer mitjà que emprà foren les institucions provincials que funcionaren com el braç executiu del Govern Civil, del qual van dependre totalment perdent tota capacitat d'actuació autònoma; el Govern Civil les emprà per portar a termini certes polítiques com la lluita contra l'atur per mitjà de la construcció d'obres públiques. El Govern Civil va tenir la facultat de intervenir directament mitjançant la aplicació de dos instruments punitius, la imposició de multes i la realització de detencions governatives, que va fer servir de una manera arbitrària, discrecional i, en no poques ocasions, irregular. La Vanguardia Española de l'1 de setembre de 1939 comunicava que: "El gobernador civil, señor González Oliveros, ha sancionado a la empresa del Cine Royal con una multa de 2.000 pesetas por no haber interpretado el Himno Nacional al aparecer en la pantalla el retrato del Generalísimo". Els objectius bàsics que va tenir el Govern Civil a l'hora de fer la seva actuació foren instaurar a tots els nivells el règim franquista i mantenir l'ordre públic. Per això va fer ús dels instruments descrits en un procés de control quasi total de la vida política, econòmica i social. I tot plegat es va poder constatar de les següents formes:

En primer lloc, controlà el terreny polític. Malgrat que teòricament el règim era homogeni políticament, la realitat és que va haver-hi diferències entre els falangistes i els de dretes, uns més radicals que els altres. L'actuació de les diverses forces polítiques en joc no va ser, en absolut, una bassa d'oli, sinó que van sovintejar les tensions, sobretot entre Falange i els carlins, abonats per l'Església, i entre Falange i la gent que havia estat de la Lliga.

En segon lloc, es controlà el camp econòmic. Malgrat hi havia altres organismes que intervingueren en aquest terreny, l'únic que va tenir una intervenció a nivell general fou el Govern Civil. A banda de l'aplicació a escala provincial de la política intervencionista decidida en l'àmbit estatal, la principal actuació governativa fou intentar solucionar els múltiples problemes que creà l'aplicació de la política autàrquica.

En tercer lloc, des del Govern Civil es portà un control quasi total de la societat, ocupant un lloc important en la imposició del consens. El primer element en la imposició del consens va ser la forta repressió política i en la que el Govern Civil ocupà un lloc preferent. Aquesta repressió va conquerir el seu objectiu principal que era inocular la por als sectors opositors al règim per a que romangueren inactius. El segon element a la tasca de la imposició fou l'adoctrinament. Es controlà l'educació per mitjà de la intervenció del professorat. Una altra vessant de

l'adoctrinament va ser la monopolització de la informació per part del Govern Civil que controlà totalment els titulars i directors de la premsa de l'època, a més d'aplicar una forta censura. El tercer element significatiu en l'àmbit social fou la instrumentalització de la beneficència.

Tot plegat, mitjançant tres vies de control de la societat. La primera via, un control personal, sobre tota la societat, amb especial incidència als sectors desafectes. La segona fou el control del territori que va tenir la seva màxima expressió a la impossibilitat de moviments si no era amb un salconduit. La tercera via fou el control de les activitats, posant l'accent en la imposició de la moral catòlica.

Com que exemples en trobaríem a dojo, i de tots se'n podria treure l'essència de l'explicat fins ara, em permetré senzillament de posar-ne un de ben curiós. Al començar el mes de setembre de 1939, es feia saber que "por el Rondín Antimarxista[7] ha sido detenido el maestro Juan Dotras Vila, que está acusado de haber compuesto el himno anarquista "A las barricadas" y formado la banda de música del CRIM[8] de Barcelona". Un mes més tard s'havia aclarit el malentès i s'informava que "días pasados fue puesto en libertad, a las pocas horas de ser presentado a la Auditoría de Guerra, el maestro Juan Dotras Vila, una vez que jurídicamente se ha demostrado que el himno "A las barricadas" cuya paternidad se le achacaba, era una canción polaca llamada "La Varsoviense" que la FAI se apropió como canto de guerra. El maestro Dotras Vila, totalmente depurado, ha sido reivindicado de las acusaciones que contra él existen". Fixem-nos en aquest "depurado" que tantes vegades hem vist ja al present treball.

Fins aquí la teoria, explicada d'una manera poc passional. Però, a la pràctica, a diferència del que va succeir a la zona republicana, la repressió va formar part, des del primer moment, de la estratègia dissenyada pels insurrectes per a assolir el poder[9] i es va centrar fonamentalment als càrrecs polítics republicans, militars lleials a la República, intel·lectuals, dirigents polítics, sindicals i líders obrers i de les cases del poble de les localitats que ocupaven o que dominaven des d'un primer moment.

A les zones afectes a la rebel·lió i ràpidament dominades pels insurrectes, s'instaurà un règim de terror indiscriminat per tal d'evitar que l'enemic pogués organitzar la resistència. A aquestes zones, va ser la Falange qui va assumir, amb la complicitat dels militars i dels governs civils, la responsabilitat de dur a terme la pràctica de les consignes feixistes. Va haver afusellaments a les vores de les carreteres, a les tàpies dels cementiris i als voltants dels centres urbans. Conforme les zones ocupades es constituïen en un nou estat, la repressió es va anar institucionalitzant, vers els governs civils que rebien les normes i lleis del nou estat militar. La depuració política i la censura assoliren tots els nivells i s'estengueren a totes les activitats, tant públiques com privades. Es va pretendre amagar aquesta situació, o simplement donar-se

confort legal, amb l'emissió de diversos decrets i disposicions legals, que culminaren amb la publicació el 9 de febrer de 1939 de la llei de "Responsabilidades Políticas". Novament, la llei al servei de l'Imperi, però ja no pas mirant a futur, sinó violant uns dels principis més irrenunciables del Dret, al sancionar retroactivament. "Se declara la responsabilidad política de las personas, tanto jurídicas como físicas, que desde el 1 de octubre de 1934 y antes de julio de 1936 contribuyeron a crear o agravar la subversión ..."

Així doncs, i emparats en aquestes disposicions, fer la feina els hi va resultar senzill, ràpid i fins i tot, sense càrrecs de consciència, doncs tot es feia en compliment de la llei vigent. Els consells de Guerra dictaren, en absència de qualsevol garantia processal, nombroses sentències de mort, prenent el relleu als falangistes, i els afusellaments per rebel·lió militar es varen anar succeint. El procés de normalització continuà desenvolupant-se a partir de les denúncies efectuades per qualsevol veí o de les investigacions fetes pels serveis d'investigació de la Falange. Militars lleials a la República i dirigents dels partits polítics i sindicats van ser els principals objectius durant la postguerra. La propaganda era clara en aquest sentit, tractant d'aconseguir que es lliuressin els vençuts voluntàriament[10].

A l'Ajuntament de Barcelona, un cop completat el procés de depuració el setembre de 1940, va quedar reduïda la plantilla en 1.450 funcionaris, dels 6.497 que tenia contractats l'Ajuntament el 18 de juliol i que el primer ajuntament franquista va considerar com a única plantilla vàlida. Tot el personal contractat a partir del 18 de juliol va ser considerat inexistent pel nou ajuntament, i aquells qui havien estat cessats o jubilats anticipadament des del 18 de juliol del 1936 al 26 de gener del 39 van ser restituïts en els seus càrrecs, per decisió de la primera reunió municipal després de l'ocupació. Dels 1.450 destituïts, una part ho van ser per "abandono de servicio" és a dir, per haver-se exiliat, i una altra part per resolució en l'expedient de depuració. Segons la Vanguardia Española del 3 de març de 1939, "Únicamente deberán presentarse en ese Juzgado Militar aquellos funcionarios que tengan marcadamente carácter de "técnicos", quedando excluidos, por consiguiente, los que presten funciones auxiliares o subalternos, cuya depuración correrá a cargo solamente de sus jefes más inmediatos u organismos a que pertenezcan". Decididament, els paral·lelismes entre les institucions i els empleats del món del tabac varen ser múltiples i sempre en la mateixa direcció.

En definitiva la repressió es consolida, sota cobertura legal, com a instrument polític per a assegurar i defensar el nou estat. Igualment, i encara que no m'he estès tant, fet que em reservo pel pròxim punt, a banda de la repressió als vençuts, hi ha el pagament de favors als vencedors, i com ja he fet esment, aquest es va produir de diferents maneres, per pensions, ajudes o l'adjudicació d'alguna concessió de la que l'estat tingués el monopoli, com ara les

estacions de servei, les administracions de loteries o, com desenvoluparé més endavant, els estancs de tabac.

ii. Com va actuar el règim dins un nou marc legal als estancs

El B.O.E. del 27 de juliol de 1939 publicà la llei de 22 de juliol, per la que es creà i desenvolupà el Patronato per a l'adjudicació d'expedidores de tabac i timbre, administracions de loteria i sortidors de gasolina. No cal destacar novament l'estat del país a aquestes dates, i tampoc entraré a considerar, per no ser objecte del present treball, les circumstàncies de la indústria, i menys la tabaquera. Molt resumidament, no hi ha collites, no hi ha diners per la importació de tabac de rama i les labors, molt escasses, només poden adquirir-se mitjançant la targeta de racionament. L'estanc doncs, ven allò ben escàs que li facilita l'estat. No són precisos més coneixements que les "cuatro reglas" i un petit local; "valen hasta los portales", deien les cartes rebudes de la direcció de la Compañía Arrendataria de Tabacos. Principalment es tracta de "no dejar en el arroyo a aquellas viudas y huérfanos que sembró la guerra". Mai no es van buscar criteris comercials a l'hora d'atorgar la credencial del expenedor, sinó més aviat "los servicios prestados a la Patria".

Però, abans d'analitzar el contingut d'aquesta llei del Patronato, voldria fer un cop d'ull al que havia estat fins aquell moment la legislació sobre els estancs, els quals, per norma general, van estar vivint entre el proteccionisme dels governs lliberals o dels governs dictatorials, i les ganes de produir l'anomenat "desestanco" quan es tractava de governs progressistes. De fet, aquestes premisses continuen estant avui en dia més que mai d'actualitat, a arrel dels canvis proposats pel govern del Sr. Rodríguez Zapatero de la regulació del mercat del tabac, mitjançant l'Avantprojecte de llei de regulació del mercat del tabac i que presumiblement veurà la llum al 2006.

Així doncs, submergim-nos al forat del temps. Pels volts del segle XVIII, La Real Hacienda es limitava a arrendar la renda del tabac al millor postor entre els financers del país, delegant així el seu govern donat que se sentia incapaç d'administrar el sector de la distribució minorista directament. Neix així, d'alguna manera, l'estanc del tabac. Sabem de l'existència de dos tipus d'establiments per a la venda de tabacs: les "tercenas" i els "puestos estancos o estanquillos". Les primeres eren despatxos situats, pel general, a la seu de cada administració i tenien per missió principal l'abasteixement dels diferents estanquillos d'aquesta i dels municipis agregats. Els estanquillos s'encarregaven, en general, de la venda directa al públic. Aquesta realitat estaria vigent fins la promulgació de la Instrucció de 1740 pel govern de la renda del tabac. El

1740 canvia radicalment la situació. Aixó és degut a la promulgació de les "Instrucciones y reglas universales para el mejor Gobierno y Administración de la renta general del tabaco de cuenta de la Real Hacienda". Tots els responsables d'aquesta xarxa eren considerats empleats de la Hacienda, que els hi proporcionava els mitjans necessaris per al compliment de les seves funcions; al cas dels estanquers, casa, llum i l'aprovisionament de tabacs. Una credencial de nomenament d'estanquer reflectia les condicions que tradicionalment se'ls exigia. Tots, com subalterns de la Real Hacienda, tenien la consideració d'empleats públic, eren incompatibles amb qualsevol càrrec municipal, estaven exempts de tot servei personal i tenien permís per a portar armes.

El règim imperant a la renda de tabacs es modificaria, al 1887 per la llei de 22 d'abril que va deixar en mans de la Compañía Arrendataria de Tabacos aquest monopoli. Amb aquesta, la qual recordarem per les cartes del departament de Asesoría y Depuración que abans esmentaven, s'inicia una nova etapa que, amb alguns retocs posteriors, ha vingut a conformar la estructura actual de l'activitat tabaquera minorista. En endavant a la Compañía li pertocava fixar i controlar la adequada xarxa per a la comercialització del tabac a Espanya: nombre i condicions d'administracions i expenedories, organització del seu proveïment, règim i horari de venda al públic, prems, etc.

Si bé fins ara hem vist un negoci regulat, en una primera instància, directament per la Real Hacienda, i adjudicat a aquells que eren capaços de portar un negoci atenent als seus recursos econòmics, i després per una companyia que mai no va estar deslligada del Ministeri d'Hisenda, en tots dos casos els requisits per obtenir un estanc tenien uns certs criteris comercials, entenent que l'analfabetisme[11] i les mancances d'aquelles èpoques induïa el legislador a buscar persones amb recursos econòmics o expertes en el comerç.

Però, l'estat franquista va trobar en les vacants produïdes per les morts al front, naturals i repressions, les desaparicions per assassinats o exilis, així com les vacants produïdes per la retirada de credencials per la no afecció al nou règim que hem vist abans, el marc ideal per tal de pagar els favors deguts als militars o vídues de militars que van quedar en desempara un cop acabada la guerra. En aquest sentit, es cobria una doble intenció: per un costat, s'ajudava socialment a certs sectors amb una afinitat irreprotxable al règim feixista. Per un altre, es feia públic que el règim no oblidava els seus afins. I de fet, aquesta vessant propagandística va ser plenament aconseguida, doncs encara que només un 7% dels estancs van canviar de titular en aquells primers anys de postguerra, encara avui en dia molts pensen que la gran majoria d'estancs són herència dels primers anys del franquisme. En números absoluts, es podria calcular que uns 1.400 estancs a Espanya es varen beneficiar d'aquestes prerrogatives durant els primers anys del franquisme. Però, el fet que la normativa que passarem a analitzar fos

vigent fins el 1974, fa que gran part del col·lectiu fos íntimament afecte al règim, si bé no es pot comparar la pressió de l'afecció i la desafecció dels primers anys amb la dels darrers del franquisme.

La llei 22 de juliol de 1939 per a la provisió d'estancs, començava ja des de l'article primer, deixant clara la seva vocació i orígens. Així, ens informa de la composició del Patronat que decidirà a qui i a qui no s'atorga un estanc: "Presidente: Jefe del Servicio Nacional de Monopolios. Vocales: Un representante del Ministerio de Defensa Nacional. Un representante de la Dirección de Mutilados de Guerra por la Patria[12]. Un representante de la Falange española Tradicionalista y de las JONS..."

Per si encara no havia quedat clar que la llei se situava al servei de les ideologies, en tenim una mostra més. I tot allò que ara ens sembla inversemblant que fos recollit en escrits de rang de llei, i que qui més qui menys sospitàvem que eren pràctiques reals però mai emparades per una llei, estava fidelment recollit en aquesta de 1939. A l'article segon, paràgraf A, diu: "Tendrán derecho de preferencia a las Administraciones de Loterías y Expendedurías de la Compañía Arrendataria de Tabacos, las viudas y huérfanas solteras de los fallecidos en el frente de batalla o a consecuencia de heridas recibidas en el mismo: de los asesinados bajo la dominación marxista por su adhesión a la Causa Nacional o de los que prestaron al movimiento relevantes servicios". És a dir, tothom de la corda del nou règim queda aquí reflectit i afavorit. I el que és el mateix: la resta, no. I per si el legislador s'havia oblidat d'algú, l'article quart, al segon paràgraf deia: "Dichas normas tendrán la flexibilidad suficiente para que, por aplicación del espíritu que informa la presente ley, puedan extenderse los casos expresamente previstos en ella a otros de naturaleza análoga, también merecedores de protección oficial."

I al seu cinquè i penúltim punt, la llei creava un fons monetari prou important, al reservar-se les millors concessions dels estancs de les grans capitals de l'estat, destinat a garantir la gestió o "facilitar los recursos económicos precisos a los solicitantes (s'entén, d'aquells d'apartats anteriors) que, reuniendo méritos para la adjudicación [...] carezcan de medios con que atender a las primeras obligaciones inherentes a desempeño..." .

No calen, al meu parer, més comentaris sobre la qüestió. Sembla clar com, emparats per la llei, les autoritats feien prevaler l'interès dels vençuts per sobre d'interessos comercials o merament de beneficència. De fet, no serà fins el 1974 quan, per primera vegada, es planteja "una mayor eficacia en la gestión del Monopolio, que ha de estar animada por el dinamismo y la fluidez propia del comercio actual". Per conquerir-ho, ja no serà el Patronato, sinó la pròpia Compañía Gestora del Monopolio, qui convocarà el concurs i "atendiendo a criterios comerciales" designarà la provisió de les noves expenedories. Així, els concursos convocats per Tabacalera

per a la provisió d'expedories s'inicien al 1974 i es perllonguen fins el 1985. Des de 1986 el tràmit habitual passa directament a la Delegació del Govern al Monopoli de Tabacs. Absolutament totes les expedories generals compreses al programa de execució anual es proveiran, a partir d'aquesta data, per concurs lliure.

c. La redistribució de les poblacions com a eina de control i pressió demogràfica i política –

La qüestió demogràfica de l'època de la guerra civil ha de ser forçosament abordada amb materials escassos i dubtosos. En conseqüència, cap reconèixer, d'entrada, que només és possible assolir conclusions aproximatives, però mai definitives. No obstant, sense cap mena de dubte, fins i tot les més escasses i imperfectes estadístiques demogràfiques solen ser sempre les menys dolentes de les estadístiques de qualsevol mena. Renunciar a l'ús, prudent i reflexiu, de les dades demogràfiques es, doncs, en general, només una mostra d'excessiu puritanisme o d'incompetència [13]

A finals del segle XIX i principis del segle XX comencen las migracions interiors. La població del interior del país majoritàriament agrícola migrà cap a les ciutats i cap als centres industrials que són el País Basc o Astúries i Catalunya, que possiblement fou la zona més afavorida en acabar la Primera Guerra Mundial. Aquesta migració va durar fins la guerra civil, durant la qual es va detenir per motius obvis de manca de mobilitat. A la postguerra, es produeix, depenent de la zona geogràfica, un moviment de tornar cap al camp en molts casos, fugint de la fam, i en sentit contrari, un moviment cap als centres urbans d'aquells als qui la guerra els hi ha pres tot. Tampoc no hem d'oblidar que, amb el triomf feixista, milions de persones fugen cap a l'exili europeu o americà.

L'estudi de les migracions interiors és un laboratori per a entendre millor la societat espanyola sota el franquisme. Un elevat percentatge de la població es va veure implicat en elles directa o indirectament, ja fóra perquè es tractà de emigrants, ja perquè van nàixer en un altre lloc, com conseqüència, ja perquè varen establir relacions intenses amb emigrants (veïnat, amistat, parentesc, militància, etc.). En llocs com Catalunya, una proporció majoritària de la població actual va passar per alguna d'aquestes circumstancies. I és important subratllar que es tractà de processos en cap sentit naturals, ni merament econòmics. Necessàriament la dictadura va tenir que interferir als processos migratoris interns tal i com ho va fer respecte a l'emigració exterior, prohibint-la o dificultant-la fins ben entrats els anys cinquanta. Un règim de les característiques del franquisme, disposat a modelar la societat a la seva conveniència, fins i tot als seus comportaments privats, no va poder deixar de tenir el seu propi model de població i, com conseqüència, va tenir que intentar imposar-lo. Amb tot, tot i que les dades oficials revelen

que l'arribada en massa va ser als cinquanta, en dades pràctiques el que succeeix amb les dades és molt simple: les xifres del INE reflecteixen el moment legal de presència dels immigrants al cens, després d'empadronar-se correctament, mentre que l'arribada va ser anys abans. La magnitud es relaciona amb la quantitat d'habitatges il·legals... A aquests habitatges caldria afegir els "realquilados" a domicilis particulars, sovint en el tipus d'habitable conegut com estada, o aquells provisionalment instal·lats amb els seus parents, etc. La majoria d'ells acabarien per domiciliar-se legalment al tenir accés a un habitatge legal o legalitzat d'alguna forma, possibilitat a la que no van poder acollir-se fins a mitjans dels anys cinquanta i encara que de manera progressiva. Les migracions interiors s'havien convertit en un problema molt abans de quan fou oficialment reconegut. L'obsessió pel control de la població, especialment agut a la postguerra, portà per exemple, a repatriar obligatòriament a tots els refugiats de guerra en 1939 i a restringir els canvis de domicili dels políticament sospitosos.

La guerra civil va suposar a Barcelona un parèntesi demogràfic. Segons els censos oficials, Barcelona tenia l'any 1939 aproximadament un milió vuitanta-cinc mil habitants de dret. A finals de 1936 en tenia un milió seixanta mil. Des del punt de vista demogràfic, entrava a la postguerra de la mateixa manera que havia entrat a la guerra. I això malgrat els ciutadans barcelonins morts al front, els morts per bombardeigs, els morts per malalties associades a la guerra, els morts per represàlies d'un i altre costat. Els desplaçats i els exiliats, que no eren físicament a la ciutat, constaven com si hi fossin en els censos oficials. El seu nombre era aproximadament d'uns 30.000, més o menys la diferència existent entre la població de dret del 1936 i la del 1939. Si considerem, a més, els funcionaris arribats el 1939, i que no consten tampoc a les estadístiques, la correspondència entre la població de dret abans i després de la guerra es pot considerar gairebé exacta. El descens de l'índex de natalitat durant la guerra, ja s'havia recuperat a finals de 1939. El mes de març de 1940 el nombre de naixements va ser de 1.737, superior a la mitjana mensual de naixements de l'any 1936, que havia estat de 1.410, bona prova de l'esperança amb què la majoria de la població veia la fi de la guerra. L'augment de natalitat va quedar compensat pel manteniment d'un nivell de mortalitat alta: 18,69 per mil el 1939 enfront del 14,32 per mil del 1936. L'augment de la natalitat es va produir malgrat l'absència de la majoria dels joves entre 20 i 25 anys, que eren al servei militar, ja que no se'ls van reconèixer els serveis prestats durant la guerra a l'exèrcit republicà, i malgrat la impossibilitat de contribuir a l'augment demogràfic dels presos i internats en camps de concentració. A més, el fet que no es consideressin vàlids els casaments civils fets durant la guerra, va plantejar serioses dificultats a les dones que tenien el marit pres o en camps de concentració, ja que no tenien manera de legalitzar el matrimoni amb el nou règim i seguien sent considerades solteres a tots els efectes. 1939 va ser un any de gran mobilitat demogràfica. Cal tenir en compte que les dades demogràfiques oficials es refereixen sempre a habitants de dret, i en aquells moments la població de dret tenia poc a veure amb la de fet. El retorn dels refugiats cap els seus pobles d'origen, uns 300.000, la fugida a França d'una part

important de la població, uns 60.000, i l'arribada de les tropes d'ocupació van convertir la ciutat en un formiguer amb un nombre real de residents molt difícil de quantificar.

Però, i dins el cas que ens ocupa, no s'observa canvis significatius, si més no, atenent a l'origen dels cognoms. A l'estanc de Vilanova d'Espoia un Vallés és substituït per un Olivella. A Vilafranca del Penedès, una Poch substitueix un Llabrés. A Vallbona, Sabaté per Vilaseca. A Sant Julià de Vilatorrada, un Vilarrasa per un Valls. A Santa Coloma de Gramenet, una Sirisi per un Tarrés. La llista és interminable, i gairebé no es poden trobar cognoms no catalans ni abans ni als immediats anys de postguerra. Sembla clara la conclusió que el règim, al menys en aquest cas, no va fer servir la pressió demogràfica com a eina de control de l'afinitat al règim a certs municipis, sinó que va premiar els afectes de cada lloc sense provocar mestissatges. Molts dels titulars d'avui en dia són descendents d'aquelles persones afectes al règim i en desempara, un cop acabada la guerra, doncs, malgrat aquest càrrec no es va fer hereditari de ple dret fins els 70, la situació de fet va demostrar que l'Administració atorgava les successions sense masses romanços.

3. Conclusions

Malgrat totes les complicacions, bàsicament arxivístiques, hem aconseguit arribar a aquest punt, seguint el consell de Julio Aróstegui pel que diu que per a investigar el franquisme s'ha d'habituar a no tenir documentació d'arxiu [14]. Però és bastant frustrant el saber que aquestos documents existeixen i no es poden consultar, o que quan es poden consultar ho és de manera deficient. És el cas que ens ocupa. Malgrat tenir a la mà documents que mai abans s'havien estudiat, i que probablement tampoc es tornin a estudiar després d'avui, m'han mancat d'altres tan importants com les cartes emeses per la direcció de la Compañía Arrendataria de Tabacos des de Barcelona, els quals, estic ben segur, haguessin aportat documents esfereïdors, per la seva individualitat i concreció sobre persones amb noms i cognoms.

Però, serà bo que em concentri en allò que sí he pogut obtenir, i deixi per un estudi posterior els laments del que no he pogut trobar. Per tant, seria interessant fer un cop d'ull als interrogants que em vaig plantejar a la introducció:

Em preguntava llavors per la proporcionalitat. Quants estancs varen canviar i quants no, per saber si el canvi va ser significatiu. I aquí vaig trobar la primera sorpresa. Sincerament, esperava, a priori, un canvi en massa, més enllà del 50% fins i tot. La realitat, constatada en un prou important però sensiblement inferior 7%, em va deixar nous interrogants, els quals no hauré de resoldre ara, però, de ben segur serien prou interessants. Simplement gosaré apuntar

una hipòtesi que no crec que s'allunyi de la realitat. Havíem deixat els estancs, des de el segle XVIII, en mans de persones amb un nivell superior a l'analfabetisme i, per tant, és de suposar, amb un cert poder adquisitiu, i, per estirar una mica més la corda d'aquest argument, amb certa connivència amb els governs de torn. El fet que no es produís, entre 1931 i 1936, un important canvi de titulars d'estanc, fa pensar que aquests càrrecs de funcionaris eren arrossegats des d'abans de l'arribada de la República, i que, llavors, era molt probable que es tractés de persones que, sense necessitat de ser afectes al nou règim, en cap cas serien, per fer servir la terminologia feixista, "hostiles al régimen".

Hem vist els factors oficials en un punt anterior. Jo em preguntava per la determinació dels factors oficials. Quines eren les versions oficials, per fer una tipologia dels motius, per comparar-los i veure quina proporció guardaven entre ells. I de fet aquest, inesperadament, s'ha convertit en un dels centres on ha girat aquesta espècie de centrifugat, en que ha esdevingut la present feina. Vist els arguments i la literatura que empraven els funcionaris de l'època al sector industrial, del tabac per suposat i sense oblidar que es tractava d'una empresa pública controlada pel govern, i comparant-los amb el que hem pogut llegir als ajuntaments de Gelida o d'Anglès, no hem trobat diferències, sinó un discurs monocordi, agressiu i fruit d'una orquestració ben dirigida des de les més altes instàncies. Únicament voldria afegir a allò ja esmentat, que malgrat aquesta manera de fer evidentment era dirigida d'una manera racional, la seva aplicació, degut als odis i rancúnies generats per la pròpia guerra i alimentats per la persecució organitzada al vençut, va ser en la major part de casos irracional i propera a la follia humana, sense renunciar però a l'empara de la legalitat.

Seguidament vaig pensar en determinar els factors socials, i polítics. Quins eren i en quina mesura afectaven el cas que ens ocupava. I no acaba de ser just haver de separar aquestes conclusions de aquelles que veiem fa un instant i que feien referència als factors oficials. De fet, oficial i social, o oficial i polític va esdevenir el mateix: res que no era oficial, no ho era, simplement. Però, la repressió de l'oposició política i social es va dirigir en diferents camins, tots ells, a ben segur, que van afectar a aquests estanquers malgrat les fonts de l'època ens deixin amb un escarransit "desaparecido"; l'exili pels republicans fins a mig milió de persones, judicis militars sumaríssims per uns quatre-cents mil espanyols, al voltant de setanta mil condemnes a mort, de les que es van complir unes vint-i-cinc mil i la resta van ser canviades per treballs forçats i presó incondicional, quelcom que interessava molt més a un règim que volia ser autàrquic, autosuficient davant les potències estrangeres i al que li calia mà d'obra barata per la seva producció. Comparat amb això, les condemnes d'inhabilitació per exercir càrrecs públics semblen una paròdia de una realitat catastròfica i sobre tot, d'un dia a dia trist. La depuració de funcionaris, a l'administració municipal, provincial, ministerial, i a l'ensenyança, i a les empreses públiques va ser un gra més d'aquest sac. Tot aquell que es considerés desafecte o hostil al règim va ser expulsat i substituït per antics combatents i personal afecte

declaradament a la insurrecció militar. Aquesta repressió es va basar en tres lleis, de les quals van anar sorgint d'altres de rang inferior o simplement oficis de l'autoritat competent. La Ley de responsabilidades políticas de 9 de febrer de 1939 permetia jutjar a persones del costat republicà per actuacions polítiques posteriors a l'1 d'octubre de 1934. La Ley de represión de la masonería y el comunismo d'1 de març de 1940, justificava la prohibició dels partits d'esquerra i la persecució policial i judicial dels seus afiliats i simpatitzants. Per últim, la Ley de Seguridad del Estado de 3 de març de 1943 qualificava de "rebelión militar" qualsevol infracció de l'ordre públic, de manera que els infractors eren jutjats per tribunals i lleis militars.

Cercant la temporalització, em vaig preguntar per quan començava i quan acabava el procés de canvi, per establir un model i dividir el procés en etapes operatives que es poguessin contrastar i diferenciar entre elles. Aquí cal deixar clar que no es pot separar les diferents etapes que els historiadors han atribuït al franquisme, que podríem resumir en l'autarquia i obscurantisme fins el 1950, aperturisme limitat fins el 1961 i desenvolupament basat en "planes de desarrollo" fins la mort del dictador, i que en certa manera hem anat veient en petites coses com les dates de revisió de l'afinitat al règim dels estanquers vius al moment d'acabar la guerra o els criteris comercials per a concedir una nova expenedoria de tabac, present com he esmentat a la llei de 1974. Però, malgrat res no s'escapa d'aquest cronograma dins l'època que ens movem, sí que em va sobtar la celeritat amb la que es va fer la depuració de funcionaris estanquers, i com les diferents direccions de la Compañía Arrendataria de Tabacos y més concretament la de Asesoría y Depuración, van començar a preocupar-se per altres temes comuns a les preocupacions del moment, com ara el racionament i el contraban. Excloent alguna excepció esmentada durant el present treball, de l'anàlisi dels estancs es dedueix que la depuració s'executà entre febrer i juny de 1940. L'Estat franquista va intervenir a l'economia amb voluntat controladora: fixà de manera arbitrària els preus sense tenir en compte l'oferta i la demanda; racionà el consum, establí quantitats de producció i determinà els salaris. El model econòmic s'inspirava al feixisme italià: autosuficiència econòmica i intervencionisme estatal que pogués assegurar una economia nacional deslligada de tota dependència estrangera. Així, van aparèixer la carència d'aliments i productes bàsics, que va comportar el mercat negre i l'estraperlo, juntament amb el racionament. De fet, aquest va durar prop de 12 anys des del decret de 14 de maig de 1939, quan el govern promulgà el racionament temporal dels productes bàsics.

Respecte a la geografia, el següent interrogant em portava a tractar de descobrir si hi havia alguna zona de la província de Barcelona més afectada, amb la possibilitat de desenvolupar en un altre moment la relació entre aquesta àrea i l'activitat política o bèl·lica d'aquelles poblacions. Si bé és cert que al casc antic de Barcelona hi trobem diferents exemples, com el que esmentava del carrer del Carme o del carrer Comerç, el cert es que no he pogut establir una relació en proporció directa entre la ubicació geogràfica de l'expenedoria i la possible

activitat bèl·lica que desemboqués en una activitat repressiva més gran durant la postguerra. La principal conclusió sobre aquest punt té més a veure amb la vessant individual vista d'una manera global, és a dir, quin tipus de persona, políticament parlant, eren els estanquers dels anys 30, que no pas amb la situació dins la ciutat o el municipi en el que es trobava situada l'expenedoria.

Una altra sorpresa ha estat el resultat de la següent qüestió plantejada. Em preguntava per quins cognoms pel seu origen eren els més freqüents i quins ho van ser després de la depuració, per aclarir si hi va haver una continuïtat o una ruptura, ja entre famílies, però, sobre tot, entre gent catalana i gent arribada per la immigració. La realitat és que fins finals dels cinquanta, i amb més rotunditat fins ben entrada la dècada dels seixanta, no s'observen canvis en aquest sentit. D'això extrec diferents conclusions: Per una banda, sembla evident que no es va produir un fenomen de repoblament emparat per l'adjudicació d'una concessió pública com eren els estancs, com a mínim, als primers anys de postguerra. De fet, no ho sembla gens tampoc més endavant. Sí que sembla que, un cop oberta la possibilitat de moure's per l'interior de l'estat, va començar a arribar un munt de gent d'altres parts d'Espanya, els quals amb tota probabilitat eren gents a qui la guerra els havia deixat sense res, i també amb tota probabilitat, pertanyents al bàndol perdedor o simplement, no declaradament afectes al règim, amb el qual mai no van poder tenir opció a una concessió administrativa de l'estat o a l'empara del mateix. Parlant més clar, aquestes persones havien de ser a la més profunda de les misèries, pensant en present i futur, a banda de tots els amargors que la guerra els havia deixat, pensant en passat. A més, aquesta depuració va succeir a tot el territori espanyol; llavors, és de suposar que els adjudicataris haguessin triat un lloc més a prop de casa seva. D'altra banda, i sembla lògic concloure, encara que sembli una deducció per la qual no feia falta cap estudi rigorós, que moltes famílies catalanes van ser afectes al nou règim, prou fins i tot com per a ser premiades amb una concessió administrativa de l'estat, un valor segur per poder menjar en un món de mancances. De fet, i donant per suposat que la gent d'un i l'altre bàndol havia d'estar farta de bombardejos i penúries per la guerra, no deixa de sobtar que, tal i com ens comenta Jaume Fabre a la seva tesi doctoral sobre la Barcelona del 1939: "Al cap de tres dies justos de l'entrada de les tropes les sales de cine de Barcelona tornaven a obrir les seves portes. Al començar el mes de febrer ja hi havia tretze de sales obertes. [...]. A finals d'abril hi havia deu teatres en funcionament [...]. El Liceu, quina inauguració solemne d'aquesta primera temporada sota el règim franquista es va fer el dissabte 29 d'abril amb una representació extraordinària de La Bohème, de Puccini. El preu de les entrades més cares era de 500 pessetes, l'equivalent a tres mesos de salari d'un obrer." Per un costat, gent volent tornar a la quotidianitat, i per altre, gent amb prou recursos, potser fins i tot afavorida per la guerra. I tots ells, uns i els altres, eren d'aquí. I seguint amb en Fabre, ens recorda que La reorganització de tots els mecanismes de funcionament de la ciutat van comptar amb la col·laboració d'un gran nombre de persones que, en un principi, van rebre amb esperança el nou règim. Els llocs clau no van ser tots ocupats per

funcionaris vinguts de fora, sinó que s'hi troba moltes persones que havien actuat a la Barcelona d'abans de 1939.”

L'últim interrogant feia referència a quin era el marc legal dels estancs al 1939, en comparació al de 1932 instaurat per la república, per justificar el canvi d'estratègia del govern central i adaptar la legalitat a la voluntat política. Bé, sembla del tot evident, per les vegades que crec haver repetit el contingut de les presents conclusions, que tot va estar prou ben orquestrat i organitzat legalment com per donar-se suport jurídic als fets que ens han ocupat. Ja el general Franco, en unes declaracions a l'enviat especial de la agència “Associated Press”, l'11 de desembre de 1938, just abans de començar l'ofensiva a Catalunya, feia esment de que la nova situació estaria a l'empara de la llei:

"...- ¿No cree V. E. que queden fuera de la unidad de España los que combaten contra el Ejército nacional?

- No. Los rojos de verdad son ya una minoría. Los fanáticos de la revolución cayeron en los primeros tiempos. Hoy es la criminalidad de los jefes y comisarios la que sostiene, con el terror, la guerra. Los que no hayan cometido crímenes, los que no tengan graves responsabilidades, se restituirán a la vida civil. Nuestro perdón es amplio y generoso para los equivocados. Sólo los que persisten en sus criminales ideas serán objeto de aislamiento. Nuestras nuevas leyes, justas y generosas, facilitan el reintegro a la sociedad a los penados que redimen su pena por la conducta y el trabajo y les permiten disfrutar de un jornal con el que, mientras no se liberen, podrán atender al sostenimiento de sus familias".

I respecte al tema que ens ocupa, la mateixa obsessió per deixar tot a l'empara de la llei és, a la vegada, la millor de les fonts que podem citar. La llei 22 de juliol de 1939 per a la provisió d'estancs, deixà manifestament clara la seva vocació. El Patronat que creava tenia, entre d'altres, un representant del Ministerio de Defensa Nacional, un representant de la Direcció de Mutilats de Guerra por la Patria i un representant de la Falange Española Tradicionalista y de las JONS. Els criteris comercials imperants fins el moment havien doncs, desaparegut. I pel legislador això no només no era estrany, sinó que així havia de ser. A l'article segon aquest legislador promulgava que tindrien dret les vídues o orfes solteres i d'altres persones afectes al règim, com ja he fet referència anteriorment: “Tendrán derecho de preferencia [...] las viudas y huérfanas solteras de los fallecidos en el frente de batalla o a consecuencia de heridas recibidas en el mismo: de los asesinados bajo la dominación marxista por su adhesión a la Causa Nacional o de los que prestaron al movimiento relevantes servicios”. Crec que, en aquest sentit, no queda més que concloure que el règim va tractar de protegir els més dèbils dels seus afectes, intentant no deixar-los en desempara encara que això suposés que no tots

els espanyols eren iguals. Ben mirat, tampoc aquesta era un fita que es proposessin en cap moment. D'altres, però, sí les van assolir, de fet, la major part de totes elles.

4. Notes

[1] PRESTON, P. *Las Instituciones y la Memoria*, El País Opinión, 24 febrero de 2005, Un Memorial Democrático en Cataluña.

[2] "En concreto, son más de 20.000 las familias que viven directa e indirectamente del cultivo de tabaco en España. La mayoría de los propietarios son modestos agricultores propietarios de pequeñas extensiones". Plana web de Cultivadores de tabaco de España

[3] "Además de los alimentos, el carbón y el petróleo estuvieron racionados. Esta escasez energética, muestra de la penuria económica, también se manifestó en las restricciones de electricidad que hubo hasta 1954." HISTORIA contemporánea de España. Del Antiguo Régimen a la democracia constitucional.

[4] BOSCH BELLA, Xavier. Restricciones d'energia elèctrica a Catalunya 1944-1958. Tesis doctoral dirigida por el Dr. Antoni Segura Mas. Barcelona: Departamento de Historia Contemporánea, Universidad de Barcelona, 2004. 340 p. "Sabemos que como resultado de las restricciones algunas empresas, como la España Industrial, se vieron obligadas a rechazar numerosos pedidos, por no poder atenderlos (p. 313). No se ve bien qué ventajas obtenía el régimen con esa escasez, ya que era políticamente más efectiva la recuperación de la actividad económica. Repasando el Anexo VII.1 ("Comandes rebutjades durant l'any 1945 per subministrament elèctric elaborada a partir de la correspondència de l'Espanya Industrial"), puede concluirse que esos encargos que la empresa no podía servir perjudicaban, a su vez, a otras empresas de diversas ciudades españolas e incluso a instituciones oficiales (Renfe, Imprenta del Ministerio de Marina, Ayuntamiento de Murcia, Diputación de Sevilla) y otras de carácter benéfico o estratégico"

[5] Decrets del 27 de febrer i del 24 d'abril (B.O. número 187). Oficialment la salutació feixista va deixar de ser obligatòria l'onze de setembre de 1945 però de fet, en els cinemes ja feia temps que no s'estilava, ni pràcticament enlloc, excepte en les concentracions del règim.

[6] González Oliveros, zamorà, havia estat director general d'ensenyament superior durant la dictadura de Primo, i anteriorment catedràtic de Filosofia del Dret a la Universitat de Salamanca. Fou llavors quan va traduir del llatí una obra de Lluís Vives sobre l'intent comunista dels anabaptistes de Munster el 1535, que publicà amb una introducció de collita pròpia.

Aquesta obra, el títol original de la qual era *De comunione rerum*, fou titulada de bell nou per Wenceslao González Oliveros d'una manera prou eloqüent: *Humanismo frente a comunismo*. La primera monografia anticomunista publicada en el mundo, obra de un pensador espanyol. El 1937 va publicar *Falange y requeté, orgánicamente solidarios* i el 1954, ja en ple franquisme, *Introducción al estudio de las modernas tendencias políticas, ensayo sobre la subjetivación del poder*. Finalment, el 1965, el *Boletín del Instituto de Ciencias Sociales de la Diputació de Barcelona* li va publicar "Cataluña y la tradición política española". Seguidor fervent de les idees anticatalanes d'Antonio Royo Villanova, sobre ell va recaure especialment, a Barcelona, la responsabilitat de la repressió cultural que ha deixat reflectida tan fidelment Josep Benet. Hi ha informació biogràfica interessant sobre González Oliveros a Tomás, Joan M.: *Falange, Guerra Civil, Franquisme*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 1992. Pags 377-380.

[7] El Rondín Antimarxista va ser una brigada repressiva especial, dirigida per Manuel Brabo Montero quan el 13 de març el Servicio de investigación de FET y de las JONS, que ell havia dirigit fins aquell moment, va incorporar-se a la policia de l'Estat sota les ordres del cap superior de policia de Barcelona. El Rondín Antimarxista, teòricament supeditat a les ordres del cap superior de Policia, va conservar de fet una certa autonomia, constituint una brigada especial que va tenir un paper protagonista en detencions i interrogatoris polítics. Sobre Brabo Montero, vegeu la nota 69 del primer capítol.

[8] Centre de Reclutament i Incorporació Militar, que va funcionar al bàndol republicà durant la guerra.

[9] La instrucció reservada nº 1, signada a Madrid el 25 de maig de 1936, dirigida als futurs caps del pronunciament deia: "Se tendrá en cuenta que la acción ha de ser en extremo violenta para reducir lo antes posible al enemigo, que es fuerte y bien organizado. Desde luego serán encarcelados todos los directivos de los partidos políticos, sociedades o sindicatos no adictos al Movimiento, aplicándoles castigos ejemplares a dichos individuos para estrangular los movimientos de rebeldía o huelgas".

[10] La propaganda deia així: «si no has manchado tus manos con delitos comunes ven. Franco te ofrece la paz, trabajo, pan y justicia. Si no has cometido crímenes, no tienes que temer. La España Nacional es justa y generosa. La España nacional ampara al prisionero que no ha cometido crímenes»

[11] Respecte a les dades d'analfabetisme per l'Espanya del segle XIX, tenim, entre d'altres estadístiques similars, les estimacions de Moreau (agafades de Manuel de Puelles Benítez, a *Educación e ideología en la España contemporánea, Barcelona: Labor, 1980*) segons les quals el 1841 el 91 % de la població total espanyola era analfabeta. Mentrestant que J. M. Desvois assenyala que al 1900 l'analfabetisme afectava encara al 63'79 % de la població adulta espanyola (a *La prensa en España (1900-1931), Madrid: Siglo XXI de España Editores, 1977*).

[12] Durant la República es reorganitza el Cuerpo de Inválidos i al transcurs de la Guerra Civil es crea la Dirección de Mutilados de Guerra, que es mantindrà com a tal amb el franquisme, fins el 1989, en plena democràcia quan, per llei, es declara extingir el Cuerpo.

[13] VIDAL BENDITO, T. - RECAÑO, J., «*Demografía y guerra civil*», La Guerra Civil. 14. Sociedad i guerra, Historia 16, 56.

[14] ARÓSTEGUI, J.: «*La historiografía sobre la España de Franco. Promesas y debilidades*», en Historia Contemporánea, nº 7, págs. 77-99. Sobre el problema archivístico para estudiar aquesta época ver, també, VIÑAS, A.: «Por una historiografía del franquismo desde dentro», en Estudios sobre Historia de España (Homenaje a Tuñón de Lara), Madrid: UIMP, 1981, vol. 2, págs. 363-377; i «La historia de la contemporaneidad española y el acceso a los archivos del franquismo», en Sistema, nº 78 (1987), págs. 17-36.

5. Bibliografia –

1. ABELLA, R. *La vida cotidiana en España bajo el régimen de Franco*. Argos Vergara. Barcelona, 1985.
2. AINAUD, J.M.; COLOMER, J.M. i RIQUER, B. DE. *Els anys del franquisme*. Dopesa. Barcelona, 1978.
3. ALBIÑANA, C. *El arrendamiento del monopolio del tabaco en España: notas históricas*. Hacienda Pública Española, núms. 108-109.
4. BIESCAS, J.A. i TUÑÓN DE LARA, M. *España bajo la dictadura franquista (1939-1975)*. Labor. Barcelona, 1981.
5. COMIN, F; MARTIN, P., *Tabacalera i el estanco del tabaco en España 1636-1998*. 2ed. Fundació Tabacalera, 1999. ISBN 84-7952-198-8
6. DE RIQUER, BORJA, *La llarga postguerra, 1939-1959*, vol. 10 de Història, Societat, Política, Cultura dels Països Catalans, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 1997.
7. FABRE FORNAGUERA, J., *La contrarevolució de 1939 a Barcelona. Els que es van quedar*. Tesi doctoral. Març del 2002. Universitat Autònoma de Barcelona. Departament d' Història Moderna i Contemporània
8. MARIN, M.. *Migraciones interiores en la España de posguerra: conclusiones a partir de una investigación local. Sabadell, 1939-1960*.
<http://www.cefid.uab.es/comunicacio%20mart%ED%20marin.pdf>
9. MATAS, J. *Història de Barcelona*, Edicions Primera Plana, Barcelona, 1995. ISBN 84-8130-039X
10. RIBAS I MASANA, A. *L'economia catalana sota el franquisme (1939-1953)*. Edicions 62. Barcelona, 1979.
11. SANZ ALBEROLA, D., *La implantación del franquismo en Alicante. El papel del Gobierno Civil (1939-1946)*, Publicaciones de la Universidad de Alicante, 1999, ISBN 84-7908-450-2

12. SOLÉ I SABATÉ, J.M. *La repressió franquista a Catalunya (1938-1953)*. Edicions 62. Barcelona, 1985.
13. VIDAL BENDITO, T. – RECAÑO, J., *Demografía y guerra civil», La Guerra Civil. 14. Sociedad y guerra, Historia 16, 56.*
14. LEY 22 JULIO DE 1939. PATRONATO PARA LA PROVISIÓN DE EXPENDEDURÍAS.
15. REAL DECRETO 1199/1999, de 9 de julio, *Regulación del estatuto concesional de la red de expendedurías de tabaco y timbre*, Madrid 1999.

ANNEX 2

COMPANIA ARRENDATARIA DE TABACOS

DIRECCION

Madrid, 9 setiembre 1939
AÑO DE LA VICTORIA

RECIBIDA 16-9-39
CONTESTADA
COMUNIOADA

ASESORIA-DEPURACION

Circular nº 1

Muy Sr. míc:

El Consejo de Administración de esta Compañía, en su sesión del 6 del cte., ha acordado ratificar el acuerdo adoptado por el mismo en su sesión del 14 de abril de 1937, y que fué comunicado a Vd. por Circular nº 17 de 23 del mismo mes y año, suscrita en Burgos, y en la que se expresaba lo siguiente:

"El Consejo de Administración de esta Compañía, en su sesión del 14, ha adoptado el acuerdo de que con objeto de cumplimentar las disposiciones vigentes sobre depuración de funcionarios y satisfacer cumplidamente el espíritu de las mismas, esta Compañía hace responsables a los Jefes de Fábrica y Representantes provinciales de esta Compañía, tanto directos como garantizados, de que todo el personal que trabaje a sus órdenes, ya sea de carácter técnico o administrativo, como personal obrero, administradores subalternos y expendedores, es adicto al régimen Nacional, y que no son personas que puedan tacharse de hostiles al Glorioso Movimiento Liberador".

Por consiguiente, y en cumplimiento de dicha ratificación de acuerdo, se servirá Vd. tener muy presente la resolución antes citada, extremando su diligencia a fin de que no pueda haber duda de que todo el personal al servicio de esta Compañía es enteramente afecto al Glorioso Movimiento Nacional.

Le saluda atentamente,

EL DIRECTOR-GERENTE

José Alvarado García

UA/AP.

ANNEX 3

Almacén de BARCELONA
 Ayuntamiento de BARCELONA
 Entidad de población
 Emplazamiento Calle del Coramen, 88

Recibido el certificado
 de mi nombramiento en propio-
 dad de exp^{te} n.º 141 de Barcelona
Carmen Casadojust
 Expenduría n.º 14

Imp. BUBI

TITULAR	Carta de la Dirección		Nombramiento			Posesión			Cese		
	N.º	Fecha	Día	Mes	Año	Día	Mes	Año	Día	Mes	Año
D. Juan Vitoriano			31	Agosto	1909				14	Noviembre	1936
Dña. Carmen Casadojust Gargita	640	19-11-36	14	Noviembre	1936	26	Noviembre	1936			
" " " Gargita	232	26-10-39									
" " "			11	Octubre	1940	11	Octubre	1940			
" " "	484	16-10-40	"	"	"	"	"	"			
" " "	429	8-7-47									
" " "	540	12-8-48									

OBSERVACIONES

Fechas			
Día	Mes	Año	
14	Novembre	1936	lfo Iron. n° 640
26	Octubre	1939	Amula nomenbrament ego
11	Octubre	1940	oficio Patronato
16	Octubre	1940	Confirma nomenbrament del Patronato.
8	Julio	1947	En virtud de expediente se le impone una multa de 100 ptes. por su destino reglamentario, advirtiendole que en caso de reincidencia seria objeto de sancion mas grave.
18	agosto	1948	Se le impone una multa de 300 ptes. amonestandole, ademas, de que en caso de reincidencia, seria objeto de sancion mas rigurosa.